

Bijlage bij brief PO/A/01/23003

Reactie op schriftelijk overleg

Specifiek

Hieronder wordt antwoord gegeven op de vragen die gesteld zijn door de leden van de fracties van de Tweede Kamer, en waarvan het antwoord niet verwoord is in de brief met mijn beleidsreactie.

Daarbij komen de vragen aan de orde die zijn gesteld over de rapporten van achtereenvolgens het Centrum voor Leermiddelenstudie, PRC Bouwcentrum, TNO Arbeid en Van der Putten. Vervolgens wordt aandacht besteed aan enkele overige vragen, en ga ik tenslotte in op de brief van VOS/ABB.

Centrum voor Leermiddelenstudie

De leden van de PvdA fractie vragen naar de hoogte van de prijsstijging in de jaren voorafgaande aan 1996, en of in deze jaren inderdaad geen prijscompensatie uitgekeerd is.

Het rapport is niet voldoende helder op dit punt. Het is een misverstand dat scholen in de jaren voor 1996 geen prijscompensatie zouden hebben ontvangen. In die periode werd de prijscompensatie vastgesteld op produktniveau waarbij de prijsstijging per programma van eisen werd gevolgd. In de periode van vijf jaar voorafgaande aan 1996 was de jaarlijkse prijscompensatie gemiddeld 2,5 %.

Verder vragen de leden van de PvdA fractie of de MEV-systematiek inderdaad geen recht heeft gedaan aan de prijsstijging van de leermiddelen, en of de vorig jaar gepleegde investeringen in leermiddelen mogelijk wel hieraan - ook voor de individuele school - tegemoet gekomen is.

De MEV is voldoende om normale prijsstijgingen op te vangen. Bij de vijfjaarlijkse aanpassing van de programma's van eisen zijn de veranderingen aan de orde die uitgaan boven de 'normale' door de MEV gecompenseerde prijsstijgingen. In 1999 is het budget voor leermiddelen al verhoogd en in 2000 is meer dan 100 miljoen naar de scholen gegaan voor modernisering van de leermiddelen. Dat is meer dan f 10.000 per school om

eventuele achterstanden bij het aanschaffen van nieuwe leermiddelen te kunnen inlopen.

De leden van de PvdA fractie vragen tenslotte naar de mogelijke knelpunten voor Nederlands als tweede taal en met name de kosten daarvan voor het speciaal basisonderwijs.

Bij het basisonderwijs wordt de vergoeding voor het Nederlands als tweede taal (NT2) vastgesteld op basis van het aantal NOAT leerlingen. Bij het speciaal onderwijs is deze toeslag op normatieve wijze in de vergoeding verdisconteerd. Dit geldt ook voor de speciale scholen voor het basisonderwijs waar deze toeslag in de programma's van eisen voor leermiddelen reeds verwerkt is.

De leden van de CDA-fractie betreuren het dat de vergoedingen voor het meubilair en andere kantoor- en huishoudelijke benodigdheden buiten beschouwing zijn gelaten.

Deze conclusie onderschrijf ik niet, aangezien in de rapportage van TNO ruimschoots aandacht wordt besteed aan de noodzaak van goed meubilair en de daarmee gepaard gaande financiële problematiek.

Daarnaast vragen de leden van de CDA-fractie zich af waarom er geen apart onderzoek is verricht naar bijvoorbeeld de situatie van de Jenaplan-, Montessori- en Daltonscholen.

Zoals ik in mijn algemene beleidsreactie heb aangegeven, heb ik in overleg met vertegenwoordigers van de besturenorganisaties de evaluatie van het stelsel voor de materiële bekostiging vormgegeven. Een stelsel dat destijds in samenspraak met betrokken organisaties dusdanig is opgezet dat de rijksvergoeding is gebaseerd op een gemiddelde school. Dat wil zeggen een gemiddelde school naar de omvang en denominatieve en/of onderwijskundige aspecten gemeten. Ik zie geen reden om dit uitgangspunt te verlaten. Uiteraard is de onderzoeksopzet zodanig opgezet dat de gegevens om een beeld te krijgen van de situatie van een gemiddelde school verzameld zijn door middel van onderzoek bij een groot aantal scholen en deskundigen, opdat recht wordt gedaan aan verschillen tussen scholen.

De leden van de CDA-fractie vragen of het geen goede gedachte is om voor het SBO een andere norm toe te passen dan voor het

reguliere basisonderwijs, omdat zij zich kunnen voorstellen dat het SBO andere behoeften heeft dan het reguliere basisonderwijs.

Voor iedere schoolsoort bestaan er aparte programma's van eisen. Dat geldt voor de scholen voor het speciaal onderwijs, zoals de scholen voor zeer moeilijk lerende kinderen of de scholen voor doven en slechthorende kinderen, maar ook voor de speciale scholen voor het basisonderwijs (SBO). Het is een misverstand dat deze laatste groep scholen precies dezelfde vergoeding ontvangt als basisscholen. De huidige programma's van eisen voor SBO zijn wat betreft het bekostigingsniveau ongeveer gelijk aan de voormalige programma's van eisen voor scholen voor LOM en MLK. Daarbij zijn de programma's van eisen bij alle soorten van onderwijs wel zoveel mogelijk afgeleid van die van het basisonderwijs. Daar waar echter sprake is van een verschil in behoeften, komt dit ook tot uitdrukking in een ander programma van eisen en als gevolg daarvan een andere bijbehorende vergoeding.

Voor wat betreft de afschrijvingstermijn van leermethodes vraagt de CDA-fractie zich af waarom er is gekozen voor een termijn van 8 jaar.

Dit is een termijn die de onderzoekers op basis van het door hen uitgevoerde onderzoek realistisch achten. Ik heb geen reden te twijfelen aan deze conclusie.

Verder is de vraag door de leden van de CDA-fractie gesteld wat bedoeld wordt met de constatering van de onderzoekers dat 'het Nederlandse reken- en wiskunde-onderwijs tot nu toe in vergelijking met andere landen goede resultaten kent en er geen reden is het huidige groepsgewijze onderwijs overboord te gooien'. Ook vragen deze leden of het inderdaad zo is dat het wereldoriëntatie-onderwijs de laatste tijd niet bepaald in het middelpunt van de belangstelling heeft gestaan en dat de prestaties gemeten naar de kerndoelen onder de maat zijn.

Beide opmerkingen zijn voor rekening van de onderzoekers, en vallen op dit moment buiten het kader van het onderzoek. In algemene zin kan ik alleen stellen dat het aan de scholen zelf is om te bepalen of zij reken- en wiskundeonderwijs liever groepsgewijs dan wel klassikaal willen geven. En voor het vak wereldoriëntatie hebben mij verder geen signalen bereikt dat hiervoor onvoldoende aandacht zou zijn.

De leden van de CDA fractie vragen wat gedaan wordt met het advies van de onderzoekers om een programma op te stellen voor leerlingen die pas na hun tiende worden gealfabetiseerd en scholen te voorzien van een basisprogramma NT2 voor nieuwkomers.

Ik zal dit advies betrekken bij de nadere besluitvorming met betrekking tot het NT2 onderwijs.

De leden van de CDA-fractie of er mogelijk een gebrek aan onderwijskundige kennis en vaardigheden kan zijn om computers in het onderwijs optimaal te gebruiken.

Uit de ICT-monitor blijkt dat op ruim driekwart van de scholen de meeste leraren beschikken over algemene computervaardigheden (Windows en tekstverwerken). Wanneer het gaat om basiskennis op het gebied van onderwijskundig computergebruik beschikt op 57 % van de scholen het merendeel van de leraren over deze kennis. In de afgelopen twee jaar heeft ruim een kwart van de leraren een nascholingscursus gevolgd waarbij aandacht is besteed aan het gebruik van ICT in het onderwijs.

Deskundigheidsbevordering op gebied van didactische ICT-vaardigheden wordt op verschillende manieren door mij gestimuleerd:

- In opdracht van het ministerie is het Digitaal Rijbewijs Onderwijs (DRO) ontwikkeld. De eerste modules van het toetssysteem DRO zijn nu operationeel (zie ook <http://www.dro.nl>). Medio 2001 kan het volledige DRO worden getoetst. Het systeem toetst zowel algemene als onderwijskundige ICT-vaardigheden in vijf deeltaetsen.
- Om het denken over didactische ICT-vaardigheden op gang te brengen, zal het ministerie van OCenW onderzoek laten verrichten en discussiebijeenkomsten (ook virtueel) organiseren met relevante partijen uit het onderwijs. (OOL)
- Het ministerie van OCenW zal een transparant overzicht laten maken van alle ontwikkelingen, instrumenten en aanbod op het gebied van de toepassing van ICT in de onderwijspraktijk, ook als het gaat om scholing. Bovendien zal OCenW ervoor zorgen dat dit overzicht bekend wordt gemaakt aan de doelgroep. (OOL)
- Het ministerie van OCenW verkent de mogelijkheid om leraren, managers en ander personeel samen met leerlingen en studenten ervaring te laten opdoen met de toepassing van ICT

in het onderwijs, in de vorm van eenvoudige, kleinschalige ICT-projecten. (OOL)

De leden van de CDA-fractie vragen welke scholen precies ondersteuning krijgen van de lokale onderwijsbegeleidingsdiensten bij hun ICT-activiteiten.

Bijna de helft van de basisscholen krijgt, zoals de onderzoekers aangeven, ondersteuning van de onderwijsbegeleidingsdienst. Belangrijker nog dan precies te weten welke scholen, geeft dat aan dat de scholen in ruime mate de ondersteuningsinstituten weten te vinden hen te helpen bij de implementatie van ICT.

De leden van de CDA-fractie vragen of het gebrek aan ICT kennis en -vaardigheden evenredig verdeeld is onder alle typen en soorten van basisonderwijs.

De ICT-monitor geeft aan dat in alle segmenten van het basisonderwijs er voortgang is in de toepassing van ICT. De traditionele vernieuwingsscholen profiteren er wel meer van dan de standaard klassikale school. De scholingsbehoefte is hier dan ook aan gerelateerd.

De leden van de CDA-fractie vragen of er problemen zijn te verwachten met de programmatuur indien er minder snelle computers worden aangeschaft, en of er eventuele negatieve gevolgen zijn bij het werken met de eerste generatie software. Beschikbaarheid van adequate computervoorzieningen is een noodzakelijke voorwaarde voor de inzet van ICT-toepassingen in het onderwijs. Uit de ICT-monitor blijkt dat bijna de helft van de computers in het basisonderwijs is uitgerust met het verouderde computertype Intel 486-processor. Dit betekent zelfs een lichte toename van dit type processors ten opzichte van 1999. Een groot deel van deze computers is vermoedelijk afkomstig van het bedrijfsleven en overheidsinstanties en geschikt gemaakt voor hergebruik in het onderwijs. Daar tegenover staat dat het aandeel computertypen Intel 286/386 snel afneemt en het aandeel computers met een modernere Pentium-processor gestegen is. Ook het aantal scholen met computers die geschikt zijn voor programmatuur met bewegende videobeelden en computers die voorzien zijn van een cd-rom drive stijgt gestaag. In de afgelopen jaren is niet alleen het percentage scholen met dergelijke computers toegenomen maar

ook het aantal computers dat is uitgerust met deze voorzieningen.

De ingezette vergroting van de koopkracht van de scholen neemt de belemmeringen weg voor het aanschaffen van geavanceerde en adequate programmatuur. Deze programmatuur is noodzakelijk voor het gebruik van nieuwere generaties software, zoals die bijvoorbeeld ontwikkeld is in het kader van het project Interactie!.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de regering oordeelt over de constatering dat onvoldoende kennis en tijd aanwezig is voor het onderhoud en het beheer van netwerken.

De constatering dat er op de basisscholen onvoldoende kennis en tijd aanwezig is voor het onderhoud en beheer van netwerken is herkend en erkend. De Stichting ICT op school is mede in het leven geroepen om hiervoor passende antwoorden kenbaar te maken.

De leden van de D66-fractie vragen aandacht voor het mogelijk onvoldoende aanbod van software voor SBO-scholen.

Voor het primair onderwijs is inmiddels een grote hoeveelheid educatieve software beschikbaar. Veel van deze software pakketten zijn modulair van opbouw en bieden voldoende mogelijkheden voor variatie. De programma zijn zo te configureren dat zij op de specifieke behoefte van vrijwel iedere leerling zijn af te stemmen. Ook het zelfstandig werken met deze programmatuur is een uitgangspunt. Vaak is directe feedback in de programma's ingebouwd. Na een korte instructie door de leerkracht kunnen de leerlingen aan de slag. Dit betekent dat veel programma's die voor het primair onderwijs als geheel bedoeld zijn ook geschikt zijn voor scholen voor SBO. Dit neemt niet weg dat ook de ontwikkeling van software specifiek geschikt voor het SBO aandacht heeft. In het kader van het project Interactie! is opdracht verleend verschillende programmatuur voor deze doelgroep te ontwikkelen.

De leden van de fractie van de Christenunie vragen of er de komende jaren een toename van de kosten voor leermiddelen voor andere vakken dan taal en rekenen zijn te verwachten, omdat mogelijk ook op deze andere vakken meer inspanningen - evenals tot nu toe voor taal en rekenen - door scholen zullen worden verricht.

De evaluatie van de programma's van eisen richt zich op de veranderingen die er in de afgelopen vijf jaar zijn opgetreden op onderwijskundig en maatschappelijk gebied die van invloed kunnen zijn op de materiële voorzieningen. De toekomstige ontwikkelingen zijn moeilijk in te schatten. Indien inderdaad de geschetste veranderingen zich de komende jaren voordoen, worden deze bij een volgende evaluatie meegenomen.

De leden van de SGP fractie stellen de vraag welke criteria een rol moeten spelen bij het bepalen van een programma van eisen met betrekking tot informatie- en communicatie-technologie (ict) in het onderwijs.

Voor ict wordt de scholen een bedrag toegekend in de vorm van een bedrag per leerling. Gezien de dynamische ontwikkelingen op het gebied van ict, ligt daaraan geen programma van eisen aan ten grondslag. De overheid geeft de voor alle scholen geldende doelen aan, zorgt voor goede informatie en condities en houdt de scholen door onderzoek en toezicht een spiegel voor. De feitelijke ontwikkelingen en het overleg met partijen in en rond het onderwijsveld kunnen leiden tot aanpassingen van het beleid en de financiële vergoeding. De Kamer zal in de voortgangsrapportages van dergelijke veranderingen op de hoogte worden gesteld.

Daarnaast vragen de leden van de SGP fractie zich af in hoeverre de aanbevelingen van de onderzoekers voor nader onderzoek worden overgenomen.

Het onderzoek is gedegen opgezet en geeft een duidelijk en onderbouwd beeld van de kosten van leermiddelen. Ik zie op dit moment geen reden om nader onderzoek te verrichten naar deelaspecten waarvan de resultaten naar mijn verwachting de conclusies van de onderzoekers niet of nauwelijks zullen beïnvloeden. Daarnaast verwijs ik naar de ict-monitor die jaarlijks plaats vindt en waarvan de Kamer op de hoogte wordt gesteld en naar mijn motivering in de beleidsreactie met betrekking tot de gelijkschakeling van de programma's van eisen voor het basisonderwijs en de speciale scholen voor basisonderwijs.

PRC Bouwcentrum

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering ook van oordeel is dat scholen in verband met toenemende criminaliteit meer veiligheidsvoorzieningen moeten hebben, zoals afrastering, buitenverlichting en alarminstallaties die in het rapport genoemd worden.

Op dit moment beschik ik niet over harde cijfers waaruit blijkt dat inderdaad sprake is van toenemende criminaliteit en vandalisme op school. Maar de bezorgdheid voor en het terugdringen van agressie deel ik. Bij de herziening van de programma's van eisen wordt dan ook een deel van de extra middelen daartoe ingezet.

De leden van de CDA-fractie vragen voorts waarom het niet altijd even eenvoudig is medegebruikers te laten meebetalen aan de instandhouding van het school-gebouw.

Op dat punt ben ik minder pessimistisch gestemd dan het rapport aangeeft. Schoolbesturen moeten instemming geven voor het medegebruik van hun pand, met name als dit buitenschoolse activiteiten betreft. Ik heb geen signalen dat scholen hierbij in overwegende mate moeite zouden ondervinden om een redelijke bijdrage in de kosten te kunnen vragen van deze medegebruikers.

Ook wordt door de leden van de CDA-fractie gevraagd wat bedoeld wordt met de passage in het rapport dat de aanwezigheid van computers niet in de analyse is meegenomen. Het onderzoek van PRC-Bouwcentrum richt zich uitsluitend op het gebouwonderhoud. Bij het in de school halen van computers kan inderdaad sprake zijn van eventuele noodzakelijke aanpassingen van de gebouwlijke infrastructuur, zoals het leggen van leidingen of het plaatsen van stopcontacten. Deze kosten is echter reeds inbegrepen in de structurele vergoeding voor ict die in het jaar 2000 en 2001 substantieel zijn verhoogd.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom in het bekostigingsstelsel niet wordt uitgegaan van stevige vandalismebestendige hekken in plaats van palen, draad en gaas.

In het oude bekostigingsstelsel werd inderdaad nog uitgegaan van palen, draad en gaas. Sinds de decentralisatie van de huisvesting in 1997 is de vervanging van de hekkeren de verantwoordelijkheid van de gemeente geworden.

Voorts vragen de leden van de CDA-fractie naar het advies om bij voorkeur buitenzonwering in plaats van binnenzonwering toe te passen.

De verbetering als gevolg daarvan van het binnenklimaat wordt door mij onderkend. Vorig jaar bij de kwaliteitsimpuls voor schoolgebouwen van ruim 100 miljoen heb ik vorig jaar in de inleiding daarop al gewezen, dat aanwending voor het doel van het aanbrengen van buitenzonwering een goede optie zou zijn.

De leden van de CDA-fractie vragen of energieverspilling niet in de hand gewerkt wordt omdat blijkt dat enkelglas slechts in weinig gevallen wordt vervangen door dubbelglas.

Bij bestaande gebouwen komt vervanging van enkelglas door dubbelglas inderdaad weinig voor. De vervanging blijkt, ondanks mogelijke subsidies, veelal niet rendabel te zijn.

Op een vraag van de leden van de CDA-fractie naar de levensduur van de meer milieuvriendelijke verf op waterbasis kan ik antwoorden dat hiermee voorzover mij bekend gemiddeld geen overwegend verschil bestaat ten opzichte van de klassieke verfsystemen.

De leden van de CDA-fractie vragen of vervanging van het tegelwerk éénmaal per dertig jaar afdoende is om de stank in de toiletten tegen te gaan.

Vervuiling van toiletten is een lastig probleem. Het is de vraag of een frequentere vervanging van het volledige tegelwerk hiervoor wel de aangewezen weg is. De aandacht zou zich meer moeten richten op de poreuze cementvoegen tussen de tegels. Regelmatige hervoeving hiervan is een beperkte post. Meer gangbaar is ook een kunststofvloer die goed is schoon te maken.

Verder vragen de leden van de CDA-fractie naar de adviezen over de vergoedingen voor onderhoud en vervanging van de centrale verwarming en de ventilatie in scholen.

Een deel van deze adviezen heeft betrekking op de feitelijke kostenontwikkeling en de feitelijke levensduur van de nu gebruikelijke voorzieningen, en een ander deel van de adviezen richt zich meer op een eventuele uitbreiding van de mechanische ventilatievoorzieningen. Vooral dit laatste advies vraagt van mij een nadere afweging van kosten en baten.

Onder de alarminstallatie waarvoor een onderhoudsvergoeding wordt verstrekt, wordt in antwoord op een vraag van de leden van de CDA-fractie daarnaar, een detectiesysteem voor inbraak bedoeld.

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering hun opvatting deelt dat het niet aanvaardbaar zou zijn als de vergoedingen voor het vervangen en onderhouden van speeltoestellen niet afdoende is geregeld.

Ook ik vind het noodzakelijk dat kinderen op school veilig kunnen spelen. Voor het herstelonderhoud aan gebouw, schoolplein en meubilair ontvangt een gemiddelde basisschool jaarlijks ruim 7.500 gulden. Hierin is onderhoud en reparatie van speeltoestellen inbegrepen. Bij de vaststelling van de nieuwe programma's van eisen zal met dit aandachtspunt rekening worden gehouden.

De leden van de D66 fractie vragen hoe het rapport van PRC Bouwcentrum zich verhoudt tot het TNO-rapport.

Bij de opzet van de evaluatie is ervoor gekozen om de belangrijkste kostenposten waar zich ook ontwikkelingen op dat gebied hebben voorgedaan, aan een onderzoek te onderwerpen, zoals gebouwonderhoud, schoonmaken en leermiddelen. Daarbij is het onderzoek over gebouwonderhoud uitgevoerd door het adviesbureau PRC Bouwcentrum. Aan de andere kant is bij de voorbereiding van de evaluatie waarbij overigens ook de besturenorganisaties zijn betrokken, duidelijk naar voren gekomen dat de verandering van regelgeving op Arbo-gebied die in de afgelopen jaren zich heeft voorgedaan, belangrijke consequenties kan hebben voor meer facetten van de materiële bekostiging. Arbozaken hebben betrekking op meerdere posten zoals schoonmaken, gebouwonderhoud en meubilair. Om deze reden heb ik ervoor gekozen om het Arbo-aspect ook apart te laten onderzoeken door TNO-Arbeid. Deze bevindingen zijn door PRC Bouwcentrum vervolgens vertaald naar de consequenties in kosten voor het gebouwonderhoud.

TNO Arbeid

Een groot aantal fracties wijst op de onduidelijkheden die in het TNO-Arbeid rapport worden gesignaleerd over de verdeling

in verantwoordelijkheid tussen gemeente en schoolbestuur voor het onderhoud en de instandhouding van de huisvesting.

Na de decentralisatie van de huisvesting is een periode aangebroken waarin de verschillende partijen van ministerie, gemeenten en schoolbesturen ervaring hebben opgedaan met de invulling van hun rol en hun nieuwe verantwoordelijkheden in het nieuwe stelsel. In dat verband wordt in het TNO-rapport geattendeerd op een mogelijk grijs gebied waarbij niet altijd even duidelijk zou zijn wie nu waarvoor verantwoordelijk is bij het onderhoud van gebouwen. Ook de besturenorganisaties hebben mij hierop geattendeerd. Op dit moment ben ik daarom in overleg met de besturenorganisaties en de VNG om na te gaan of er inderdaad sprake is van grijze gebieden en eventuele knelpunten te inventariseren. Mocht hiervan inderdaad sprake zijn dan is het mijn intentie om deze onduidelijkheden zo goed mogelijk te reduceren en de gevraagde helderheid via voorlichting te verschaffen.

Naar aanleiding van een vraag van de leden van de VVD-fractie over een rechtsuitspraak in Alkmaar kan ik in aansluiting op mijn hierboven genoemde antwoord het volgende hieraan nog toevoegen. Inderdaad wordt vaak de zinsnede gebezigd bij de verdeling van de verantwoordelijkheden dat de binnenkant voor rekening van het bestuur is en de buitenkant voor rekening van de gemeente. Dit is echter een zinsnede die geen recht doet aan de nuances. Ook in de wet staat deze scheiding niet aldus geformuleerd. Juist bij onderwerpen als renovatie en aanpassingen kan deze betiteling, zo blijkt uit deze signalen, snel tot misverstanden leiden. Daarom is het verstandig dat ook dit aspect betrokken zal worden bij het eerdergenoemde overleg met de besturenorganisaties en de VNG.

De leden van de VVD-fractie vragen of de investering van 400 miljoen voor materiële bekostiging bij najaarsnota bestemd is geweest voor de binnenkant of buitenkant van het gebouw.

Van de investering van 400 miljoen is een bedrag van 182,5 miljoen naar de scholen voor het primair onderwijs gegaan waarbij 53 miljoen ervan bestemd was voor de verbetering van de kwaliteit van de binnenkant van de schoolgebouwen. Het resterende bedrag van 182,5 miljoen was voor ICT en modernisering leermethoden.

De leden van de CDA-fractie vragen of voor het vergroten van de betrokkenheid en deskundigheid ten aanzien van Arbo ook een rol is weggelegd voor het REC of de schoolbegeleidingsdienst. Het REC is een samenwerkingsverband van schoolbesturen voor scholen voor het speciaal onderwijs waarvoor niet specifiek een rol is weggelegd voor vergroten van de betrokkenheid en deskundigheid ten aanzien van Arbo anders dan dit het geval zou zijn bij besturen van andere soorten van scholen. De schoolbegeleidingsdienst houdt zich vooral bezig met de bevordering van de schoolloopbaan van leerlingen waarvoor onder meer didactische en pedagogische kennis in huis is. Ook organisatorische deskundigheid maakt hiervan deel uit. Een eventuele rol voor Arbo is daarbij van marginale betekenis.

De leden van de CDA-fractie vragen zich af wat in het rapport wordt verstaan onder "gedoognormen" voor oudbouw, en waar de grens ligt tussen nog aanvaardbare situaties en onaanvaardbare situaties.

In het hoofdstuk over het Bouwbesluit geven de onderzoekers uitleg over het verschil tussen oudbouw en nieuwbouw in die zin dat er verschillende eisen van toepassing zijn voor beide categorieën. In deze paragraaf staat echter een minder gelukkige zinsnede waarbij de eisen voor oudbouw gedoognormen genoemd worden. Deze term is hier misplaatst. De eisen voor bestaande bouw zijn de ondergrens van wat nog maatschappelijk gezien veilig aanvaardbaar is, zoals ook verderop in het rapport aangegeven is. Zolang hieraan wordt voldaan, door een goede handhaving van deze regels, is er geen sprake van "gedogen".

De leden van de CDA fractie vragen of de regering het geconstateerde ontbreken van overlegruimten en ruimten voor het werken met kleine groepen als een probleem ervaart.

Het is wenselijk dat schoolgebouwen worden aangepast aan de eisen van deze tijd. Dat vraagt een kwaliteitsslag. Daarbij moet worden opgemerkt dat daar de huisvesting van scholen immers een verantwoordelijkheid van de gemeenten is, met de VNG overleg wordt gevoerd over de gewenste aanpassingen en de daarmee samenhangende kosten. Daarbij zullen plannen voor de lange termijn moeten worden gemaakt. Aanpassingen van het hele bestand aan schoolgebouwen kunnen niet in een paar jaar worden gerealiseerd.

De leden van de CDA-fractie vragen of de Bedrijfsgezondheidszorg (BGZ) vergoeding mogelijk inderdaad voor veel scholen niet toereikend is.

Vorig jaar is extra geld naar de scholen gegaan om de dienstverlening en opleidingen uit te betalen die noodzakelijk zijn voor een verantwoord Arbo-beleid op school. Deze middelen zijn ondergebracht in het schoolbudget. Naast de BGZ-vergoeding die scholen ontvangen, kunnen scholen ook de middelen uit dit verhoogde schoolbudget inzetten voor de Arbo-activiteiten. Ik ben dan ook niet van oordeel dat de bedoelde vergoeding voor veel scholen niet toereikend zou zijn.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom het Nederlands Inkoopcentrum (NIC) niet zou worden gepromoot door het ministerie en wat de reden is waarom slechts een klein deel van de basisscholen advies en ondersteuning van het NIC vraagt bij zijn aanschafbeleid.

Al vele jaren loopt er bij het Nederlands Inkoopcentrum een contract voor de levering van diensten en producten aan scholen. Met de dienstverlening van het NIC worden scholen gefaciliteerd. Het belang van deze facilitering is dat scholen terecht kunnen bij een inkooporganisatie die met prijzen rekent waarop het bekostigingsstelsel is afgestemd. Scholen zijn hiermee ruimschoots bekend. Van de openbaarheid van deze gegevens gaat ook een gunstige werking naar de markt uit. Binnen deze marktwerking blijft het de vrijheid van scholen om bij andere leveranciers in te kopen.

Voorts vragen de leden van de CDA-fractie naar de actuele stand van zaken met betrekking tot het aantal en de spreiding van EHBO-gediplomeerden en Bedrijfshulpverleners (BHV-ers) in het basisonderwijs, en of er een termijn is aan te geven dat er voldoende EHBO-gediplomeerden en BHV-ers aanwezig zijn.

Op basis van informatie van de Arbeidsinspectie bleek dat in het jaar 1996 er geen adequate regeling voor bedrijfshulpverlening was op 96 % van de onderzochte scholen. Enkele jaren later in 1999 was dit arbo-aspect onvoldoende geregeld bij 40% van de scholen. Er is dus sprake van een verbetering waarbij wordt opgemerkt dat de EHBO wordt gerekend onder de BHV. In het lopende project van de Arbeidsinspectie wordt dit jaar, naast nooduitgangen en brandpreventie-maatregelen, ruim aandacht besteed aan de organisatie van de BHV.

De leden van de fracties van CDA, D66, SP en Christen-Unie wijzen op de tekortkomingen ten aanzien van brandveiligheid die bij scholen een steeds groter punt van zorg is, en leggen de vraag voor wat hieraan kan worden gedaan, en welke initiërende en stimulerende rol de staatssecretaris op zich kan nemen.

Mede naar aanleiding van de ramp in Volendam zijn er door enkele van uw leden begin dit jaar vragen gesteld over de brandveiligheid van schoolgebouwen en de eventuele verplichting tot het houden van ontruimingsoefeningen. In de lijn daarmee kan ik u antwoorden dat ik, mede gelet op de uitkomsten van het TNO-onderzoek, sinds enige tijd bezig ben met de voorbereidingen van een campagne om de veiligheid op school werkelijk te verbeteren.

In dat verband vraagt de CDA-fractie of de toetsing van brandveiligheid aan bouwkundige normen wel door een school zelf te doen is of meer een taak voor de plaatselijke brandweer is.

Ondanks goede voorlichting en degelijke informatievoorziening onderken ik dat de brandveiligheid en met name de preventieve toets aan bouwkundige normen een complexe materie blijft. In de campagne wordt naast een eenvoudige check-list dan ook vooral gewezen op nut en noodzaak dat de plaatselijke brandweer een preventieve controle uitvoert. De schoolleiding kan hiertoe het initiatief nemen. Maar de intentie is dat ook anderen zoals de GGD's die bij de uitvoering van de campagne betrokken zullen worden, de inspectie op brandveiligheid entameren.

Bij deze brandveiligheidscontrole - en het houden van de ontruimingsoefeningen - blijkt dan, zoals de CDA-fractie opmerkt, of er nooduitgangen versperd zijn of de bestrijdingsmiddelen niet op orde zijn.

In de campagne zal, in antwoord op een vraag van de SP-fractie, ook rekening gehouden worden met de implicaties die voortvloeien uit mijn antwoord eerder dit jaar op de schriftelijke vragen van het Lid Van Bommel over ontruimingsoefeningen.

De leden van de CDA-fractie vragen wie verantwoordelijk is voor de vervanging van gewoon glas door veiligheidsglas en op welke wijze deze vervanging bevorderd kan worden.

Voor het antwoord op de eerste deel van de vraag verwijs ik naar het overleg dat ik met de VNG en de besturenorganisaties voer over de eventuele behoefte aan een verdere precisering van de kwestie wie waarvoor verantwoordelijk is. Voor het tweede deel van de vraag verwijs ik naar de eerdergenoemde campagne voor de verbetering van de veiligheid in schoolgebouwen.

De leden van de CDA-fractie vragen naar de actuele stand van zaken bij de handhaving van het Arbo-beleid.

Het meest recente evaluatieonderzoek van de Arbeidsinspectie dateert van een jaar geleden dat gebaseerd is op de periode tussen 1997 en 1999. Daarin constateert de Arbeidsinspectie dat er vooruitgang is geboekt ten opzichte van de periode van een paar jaar daarvoor. Voorbeeld is dat in 1996 minder dan 10 % van de scholen over een RisicoInventarisatie-&Evaluatie (RI&E) beschikte, en dat dit aantal in 1999 gestegen is naar de helft van de scholen. Deze stijgende lijn zet zich ook op andere Arbo-aspecten voort.

De leden van de CDA-fractie vragen wat er van het Arbobeleid terechtkomt wanneer scholen mogelijk onvoldoende kennis hebben of vergaren over de geldstromen waarmee Arbo kan worden betaald.

In haar rapport adviseert TNO-Arbeid om een informatiebrochure uit te brengen waarin alle financiële regelingen die verband kunnen houden met bekostiging van Arbozaken, bij elkaar staan. Dit voorjaar heeft het Vervangingsfonds al een nieuw Arbo-naslagwerk voor gezond werken in scholen uitgegeven. Samen met het Vervangingsfonds zal ik bezien of deze brochure voldoende tegemoet komt aan de aanbevelingen van TNO-Arbeid die overigens ook betrokken is geweest bij de ontwikkeling van de genoemde Schoolwijzer.

De leden van de CDA-fractie vragen naar een verdere specificatie van de ongevallen die op scholen gebeuren en in hoeverre de school of de overheid daartoe verwijtbaar is. Ook wordt gevraagd hoe ons land scoort in verhouding met de Europese buurlanden.

Uit het LetselInformatieSysteem (LIS) van de stichting Consument&Veiligheid is op te maken dat ruim de helft van de ongevallen het gevolg is van een val, struikelen of uitglijden. En een kwart van de ongevallen te maken heeft met

ergens tegenaan botsen of tegen iemand aanstoten of geraakt worden door een voorwerp. En in één op de tien gevallen gaat het om een beknelling of het zich ergens aan snijden. Daarbij is het moeilijk een eenduidig antwoord te geven op de vraag naar de verwijtbaarheid van de school of de overheid. De meeste ongevallen zijn het gevolg van al of niet onveilig spelgedrag in combinatie met soms minder veilige producten in het schoolgebouw of op het schoolplein. Begin volgend schooljaar zal een campagne worden gestart die gericht is op het zich meer bewust maken van scholen op de mogelijke onveiligheid. Daarin wordt ook aandacht besteed aan het spelgedrag van de leerlingen en de behoefte aan huisregels. Ik heb geen cijfers beschikbaar over hoe ons land scoort in Europees verband.

De leden van de CDA-fractie verwachten dat de Arbeidsinspectie zich in de toekomst strenger gaat opstellen en vragen wat er met het geld gebeurt dat door middel van boetes wordt geïnd. En wie deze boetes moet gaan betalen wanneer de scholen niet in redelijkheid aansprakelijk gesteld kunnen worden voor de geconstateerde gebreken.

Sinds de invoering van de Arbowet 1998 die op 1 november 1999 van kracht is geworden, geldt ten aanzien van iedere arbeidsorganisatie in Nederland eenzelfde handhavingsbeleid met betrekking tot de arbeidsomstandigheden. Er is geen sprake van dat de Arbeidsinspectie zich strenger opstelt, alleen zullen - conform het handhavingsbeleid - ernstige overtredingen, anders dan in het verleden, direct worden beboet. Bij scholen in het primair onderwijs doet zich dit echter niet of nauwelijks voor. In het geval dat er toch een boete wordt opgelegd, komt deze ten gunste van de algemene middelen.

De CDA fractie vraagt naar het al dan niet vergoeden van aanpassingen aan gebouwen door gemeenten, zoals beschreven in het TNO rapport.

De herverdeling van taken tussen rijk, gemeente en schoolbestuur heeft op sommige punten geleid tot een verschil in interpretatie van gemeenten en schoolbesturen. Er wordt in overleg met VNG en besturenorganisaties gewerkt aan het wegnemen van verschilpunten. Voor de uitvoering van de verschillende taken zijn voldoende middelen aan schoolbesturen en gemeenten overgedragen.

De leden van de CDA-fractie vragen voorts naar de mogelijkheden voor een integrale aanpak van Arbo binnen de scholen omdat de huidige systematiek van financiering met verschillende bekostigingsstromen naar het oordeel van TNO hiervoor niet bevorderlijk zou zijn.

In haar rapport geeft TNO-arbeid het onderscheid aan tussen personele en materiële vergoedingen in de geldstromen, en daarnaast duidt het bureau ook op de communicerende werking tussen het klein en groot onderhoud waarvoor verschillende bekostigingsstromen lopen via het bestuur en de gemeente. Dat er inderdaad verschillende bekostigingsstromen in het onderwijs aanwijsbaar zijn, is echter niet alleen verklaarbaar maar ook verdedigbaar ondermeer vanuit oogpunt van allocatie en schaalgrootte.

Maar uiteraard dienen de voordelen van een dergelijke scheiding in geldstromen van tijd tot tijd te worden afgewogen tegen de mogelijke nadelen, zoals TNO-Arbeid nu bijvoorbeeld signaleert over de mogelijke domeindiscussies. Op dit moment ben ik in overleg met de besturenorganisaties en VNG over de ervaringen rond de huidige verdeling van de geldstromen met betrekking tot de huisvesting waaronder ook het klein en groot onderhoud behoort.

De leden van de D66-fractie vragen naar de mogelijke herinvoering van gebouwspecifieke indicatoren omdat oudere scholen en stedelijke scholen mogelijk niet rondkomen met de lumpsum.

Het oude bekostigingssysteem kende inderdaad gebouwspecifieke indicatoren die bij het nieuwe systeem zijn vervallen. De scholenhuisvesting is gedecentraliseerd naar de gemeenten waardoor de Rijksoverheid geen invloed meer heeft op de bouwwijze. Bij deze overweging is ook van belang geweest dat de invloed van deze gebouwindicatoren van slechts betrekkelijke betekenis was op de totale hoogte van de vergoeding die scholen voor materiële instandhouding ontvingen. Een eventuele herinvoering van deze indicatoren zou, ook uit die invalshoek gezien, geen substantieel effect hebben, terwijl het buitengewoon bewerkelijk is en een grote informatielast met zich meebrengt.

De leden van de D66 fractie vragen of en zo ja op welke wijze scholen goed geïnformeerd kunnen zijn en worden over de extra regelingen voor niet-materiële Arbo-zaken.

Begin dit jaar heeft het Vervangingsfonds een brochure uitgebracht waarin de algemene kennis over Arbo op eenvoudige en goed leesbare wijze samengevoegd is. Met deze Schoolwijzer die samen met TNO-Arbeid tot stand is gekomen, wordt de kennis over Arbo-zaken in de school gebracht. Samen met het Vervangings-fonds zal ik bezien of er aanvullend nog informatie nodig is om de regelingen op Arbo-gebied nader onder de aandacht van de scholen te brengen.

De leden van de D66 fractie vragen of alle leerkrachten en directeuren een thuiswerkplek die aan de Arbo-vereisten voldoet, zouden moeten kunnen inrichten op kosten van de werkgever.

Indien de werkgever haar werknemers ertoe zou verplichten om thuiswerk te verrichten, of indien dit uit hoofde van de functie noodzakelijk is, ontstaat een situatie waarbij de werkgever verantwoordelijk is voor een thuiswerkplek die aan de Arbo-vereisten voldoet.

Aanvullend stellen deze leden de vraag of scholen mogelijk onvoldoende fatsoenlijke werkplekken op school hebben voor de leerkrachten voor geconcentreerd kantoorwerk.

Met name op de scholen voor het primair onderwijs waar leerkrachten over het algemeen gebonden zijn aan een vast klaslokaal en waar er regelmatige schooltijden zijn die voor de gehele school gelden, leent het klaslokaal zich goed voor het verrichten van kantoorwerk door de individuele leerkracht.

De leden van de Christenunie-fractie vragen waarom bij de invoering van VELO destijds bestaande verplichtingen niet in de vergoeding zijn opgenomen.

De invoering van Velo was destijds uitsluitend gericht op de overgang van een oude systematiek naar een nieuwe bekostigingssystematiek. Daarbij werd de procedure vereenvoudigd, en de kostenstromen werden herverdeeld en het aantal indicatoren werd sterk gereduceerd. Maar een inhoudelijke evaluatie van de onderliggende programma's van eisen waaruit eventueel zou kunnen blijken dat niet altijd kon worden voldaan aan bepaalde verplichtingen, was destijds niet aan de orde.

De leden van de Christenunie-fractie vragen naar een mogelijke handelwijze van gemeenten die een "dubbele rol" in de bekostiging hebben en die ertoe leidt dat bepaalde investeringen in het openbaar onderwijs bij voorkeur uit de Londo-vergoeding worden betaald om te voorkomen dat hetzelfde bedrag aan het bijzonder onderwijs moet worden gegeven.

De desbetreffende passage in het rapport is wat ongelukkig geformuleerd. De overschrijdingsregeling is niet van toepassing op voorzieningen in de huisvesting waarvoor aanvragen door gemeenten op grond van prioriteit toegekend worden, van welke schoolsignatuur de aanvragen ook mogen zijn. Gemeenten hebben er om deze reden geen baat bij om Arbo-investeringen in het openbaar onderwijs te betalen uit de Londo-vergoeding.

De leden van de SGP fractie vragen of de staatssecretaris bereid is naar aanleiding van het onderzoek naar de materiële instandhouding ook het budget te verhogen voor de eerste inrichting van de scholen.

Neen, de onderwijshuisvesting van scholen is als taak aan de gemeenten toebedeeld. Daarvan maakt de eerste inrichting deel uit. Hogere uitgaven van de rijksoverheid leiden tot verhoging van het accres van het gemeentefonds. Uit dit accres kunnen gemeenten hogere uitgaven voor onderwijshuisvesting, zoals eventueel hogere uitgaven voor eerste inrichting, betalen.

Van der Putten

De leden van de VVD-fractie vragen hoeveel extra middelen sinds 1998 structureel en incidenteel aan ABB toegevoegd zijn. Vanaf het bekostigingsjaar 1999 is er 10 miljoen structureel aan ABB toegevoegd. Overigens wordt opgemerkt dat, in tegenstelling tot deze leden menen, de genoemde 50 miljoen in het regeerakkoord niet uitsluitend bestemd was voor ABB. Het ging om schoonmaken, leermiddelen en ABB.

Waarom is de correctie met de subsidie niet in de verder berekeningen meegenomen, zo vragen de leden van de CDA-fractie.

Met deze correctie wordt bedoeld op het caso-tarief. Bij de evaluatie van de administratiekosten is een vergelijking gemaakt tussen de kosten van het normatieve werkpakket in 1996

en nu. Voor een goede prijsvergelijking is het noodzakelijk dat hetzelfde pakket met elkaar vergeleken wordt. In 1996 maakte caso hiervan nog geen deel uit. Om deze reden is caso bij de evaluatie buiten beschouwing gelaten. Het spreekt voor zich dat de scholen naast de vergoeding voor het normatieve werkpakket uiteraard een aanvullende vergoeding ontvangen voor de overgedragen caso-werkzaamheden.

Verder vragen de leden van de CDA-fractie zich af of het verantwoord is dat de kosten die verband houden met de hardware, dalen.

Dit is een conclusie die door de onderzoekers wordt getrokken. Gezien de ontwikkelingen op het gebied van de automatisering heb ik geen reden om deze constatering van de onderzoekers in twijfel te trekken.

De leden van de CDA-fractie vragen of de Regering mogelijkheden ziet om de geconstateerde verzakelijking ten aanzien van de BTW-vrijstelling voor scholen tegen te gaan? Zo nee, waarom niet?

Op grond van de Zesde richtlijn over de harmonisatie van de wetgevingen der EU-Lidstaten inzake omzetbelasting is onderwijs aan kinderen of jongeren - waaronder school- of universitair onderwijs, beroepsopleiding of -herscholing, met inbegrip van de diensten die hiermee nauw samenhangen of hiervoor onontbeerlijk zijn - door publiekrechtelijke lichamen die daartoe zijn ingesteld of door andere organisaties die als lichamen met soortgelijke doeleinden worden erkend, BTW-vrijgesteld.

De vrijstelling is van geval tot geval afhankelijk van met name voorwaarden in de winst-sfeer en gelijke concurrentieverhoudingen. Bij bijvoorbeeld dienstverlening die ook door commerciële (BTW-plichtige) aanbieders wordt aangeboden, kan sprake zijn van concurrentie en dus toch van BTW-plicht om mogelijke concurrentie-achterstand te voorkomen voor de commerciële aanbieder die ook BTW in rekening moet brengen.

De Zesde richtlijn is wat betreft de BTW-vrijstelling voor onderwijs niet gewijzigd. Op dit punt zie ik derhalve geen verzakelijking optreden. Waar sprake is van verzakelijking in de verhouding tussen dienstverleners en afnemers, moet de achtergrond daarvan worden gezocht in voorkomende gevallen herzien van stelsels van aanbod-bekostiging in vraag-bekostiging. Hetgeen, afhankelijk van de situatie in

voorkomende gevallen overigens wel BTW-consequenties kan hebben.

Ten slotte bewerkstelligt het lopende implementatie-traject van het rapport van de MDW-werkgroep Markt en Overheid (werkgroep Cohen) een toenemende financiële transparantie.

De leden van de CDA-fractie vragen of het vervangingspercentage van het ziekteverzuim door leraren inmiddels toe- of afneemt. En waarom het ziekteverzuim bij vrouwen hoger is dan bij mannen?

Over de jaren heen fluctueert het ziekteverzuim waarbij sprake is van een complex van oorzaken. Dat geldt ook voor het verschil in ziekteverzuim tussen mannen en vrouwen. Precieze redenen kan ik u dan ook niet aangeven, ook is de vervangingsgraad afhankelijk van mogelijkheden op decentraal niveau.

Onder een normatief werkpakket, waarnaar door de leden van D66 fractie wordt gevraagd, wordt een werkpakket bedoeld dat is gebaseerd op het aantal administratieve handelingen dat structureel moet worden uitgevoerd voor een gemiddelde school. Eenmalige handelingen, ter voorbereiding van nieuwe regelgeving, worden buiten beschouwing gelaten gezien het incidentele karakter.

Overige vragen

De leden van de CDA-fractie vragen naar de actuele situatie, nu de overgangsregeling begin 2000 is afgelopen waarbij scholen nog werden gecompenseerd voor een te grote achteruitgang in de materiële bekostiging.

Deze driejarige overgangsregeling die per 1 januari 2000 is afgelopen, zal worden verlengd. Daarover is het onderwijsveld al geïnformeerd. Bij deze verlenging zullen scholen die destijds bij de overgang naar het nieuwe stelsel te maken hebben gehad met een grote achteruitgang van meer dan 10 % in de materiële bekostiging, gecompenseerd worden gedurende een aanvullende periode van minimaal 3 jaar en maximaal 15 jaar.

De leden van de CDA-fractie, D66-fractie en SP-fractie vragen in verschillende bewoordingen of de programma's van eisen niet regelmatig zijn te evalueren, bijvoorbeeld iedere twee jaar

dan wel als nieuwe wet- en regelgeving of verandering van onderwijskundig beleid daartoe aanleiding geven.

In de jaren voor 1996 is ruime ervaring opgedaan met de jaarlijkse vaststelling van de programma's van eisen. Juist deze niet altijd even gunstige ervaringen hebben geleid tot de constatering dat een verantwoord bekostigingsproces meer gebaat is bij een minder frequente grondige evaluatie. Bij de vereenvoudiging van het Londo systeem is daarom in de wet vastgelegd dat de programma's van eisen die ten grondslag liggen aan de materiële bekostiging, eenmaal in de 5 jaar geëvalueerd zouden worden. Ik heb vooralsnog niet de indruk dat de ontwikkelingen in het onderwijs en de maatschappij zo snel gaan dat deze termijn van vijf jaar niet aanvaardbaar zou zijn. Daarbij wijs ik erop dat ook bij deze vijfjarige vaststelling er rekening kan worden gehouden met tussentijdse veranderingen op het gebied van nieuwe wet- en regelgeving of onderwijskundige ontwikkelingen. Daarbij verwijs ik naar de tussentijdse aanpassingen in de materiële bekostiging voor ICT en groeps-grootteverkleining.

In aanvulling hierop vragen de leden van de D66 fractie waarom veranderde voorschriften in arbo- en bouwregelgeving niet eerder vertaald zijn in verhoging van het budget. Heel specifiek wordt in dat verband door de leden van de CDA-fractie gevraagd naar de bureaustoelen voor docenten.

In het TNO rapport is aangegeven dat niet zozeer de arbo- en bouwregelgeving is veranderd, maar dat er ontwikkelingen zijn in het handhavingsbeleid. Om dergelijke ontwikkelingen en de effecten op de bekostiging te signaleren is nu juist de evaluatie bedoeld. Over de vraag of het niveau van bekostiging hoger zou moeten liggen, blijft altijd discussie mogelijk. Dit is mede een kwestie van het stellen van prioriteiten.

De leden van de SP fractie vragen naar een verklaring voor het feit dat er scholen zijn die minder geld voor schoonmaken uitgeven dan dat ervoor beschikbaar wordt gesteld.

Uit het onderzoek dat op verzoek van de Kamer is uitgevoerd naar het schoonmaken van scholen in het primair onderwijs blijkt inderdaad dat scholen minder geld aan schoonmaak besteden dan de beschikbare rijksvergoeding. Mogelijke redenen hiervoor zijn:

- vrijwilligers maken de school schoon

- het management van scholen geeft geen prioriteit aan het schoonmaken van scholen, omdat verondersteld wordt dat een schone school een onbereikbaar doel is

Tegelijkertijd blijkt uit het onderzoek dat de schoonmaakcontracten weliswaar goed zijn, maar dat de naleving van de schoonmaakcontracten slecht wordt gecontroleerd. Zowel het management van scholen als de schoonmaakbedrijven besteden hier onvoldoende aandacht aan. Op dit moment bekijk ik dan ook met vertegenwoordigers van de schoonmaakbedrijven en de scholen welke maatregelen getroffen kunnen worden om deze situatie te verbeteren.

Reactie op brief VOS/ABB

Vanuit de D66 fractie wordt gevraagd naar een reactie op de brief van VOS/ABB met betrekking tot de materiële bekostiging (de brief van 29 maart 2001), zowel inhoudelijk als wat betreft de financiële vertaling.

Ik heb met belangstelling kennis genomen van de reactie van VOS/ABB.

Net als VOS/ABB ben ik van mening dat de onderzoeken die zijn uitgevoerd voldoende handreiking bieden om te kunnen aangeven op welke onderdelen de programma's van eisen bijgesteld moeten worden. Niet alleen voor het basisonderwijs, maar uiteraard ook voor het (voortgezet) speciaal onderwijs en het speciaal voortgezet onderwijs. Zoals ik in mijn reactie heb aangegeven worden de resultaten van de onderzoeken dan ook betrokken bij de voorbereiding van de nieuwe programma's van eisen die in oktober 2001 vastgesteld worden.

In overleg met vertegenwoordigers van de besturenorganisatie, waaronder VOS/ABB, is besloten om de evaluatie te richten op die aspecten van de materiële bekostiging waarvan verwacht werd dat de ontwikkelingen substantiële veranderingen voor de programma's van eisen met zich mee zouden brengen. Tevens is afgesproken de evaluatie met name te richten op het basisonderwijs. VOS/ABB ondersteunde destijds deze opzet, waarbij wel aandacht gevraagd werd voor bestuurs- en beheerskosten. Het pleidooi in de brief van 29 maart jl. voor een evaluatie van alle programma's van eisen voor de verschillende schoolsoorten verbaasde me dan ook en had ik

graag gehoord ten tijde van het maken van de afspraken over de onderzoeksopzet.

Voor wat betreft de door VOS/ABB gemaakte opmerkingen met betrekking tot de onderzochte programma's van eisen, verwijs ik naar mijn reactie op de onderzoeksrapporten. Daarnaast vraagt VOS/ABB met nadruk aandacht voor beheer en bestuur (inclusief onderhoudsbeheer), auteursrechten, ict, energie- en watergebruik en de rentekorting.

Beheer en bestuur

Gesteld wordt dat een passende vergoeding voor bestuur- en management-ondersteuning ontbreekt.

In verband met de bestuurs- en beheerslasten wordt door mij ook verwezen naar mijn reactie op de onderzoeksrapporten. Het is duidelijk dat operaties die vragen om sterkere instellingen met een goed management ook vragen om ondersteuning van management en bestuur. Hiervoor zijn de afgelopen jaren middelen vrijgemaakt zoals onder andere blijkt uit het budget voor management, ondersteuning en arbeidsmarkt en de stimuleringsregeling bestuurlijke krachtenbundeling.

Auteursrechten

VOS/ABB zou graag zien dat naast de kopieerkosten ook aandacht wordt gegeven aan de kosten van de auteursrechten voor met name de Stichting reprorecht, Buma, Sena en Videma.

De post auteursrechten heeft inderdaad een structureel karakter gekregen. Door besturenorganisaties worden de afspraken over de af te dragen kosten gemaakt met deze auteursrechtelijke instanties. Deze kosten komen in principe niet - zoals VOS/ABB meent - ten laste van de post overige uitgaven, maar dienen bekostigd te worden uit het programma van eisen leermiddelen en culturele vorming. Van deze kosten zal ik mij ook rekenschap geven bij de verdeling en toekenning van de extra financiële middelen.

ICT

VOS/ABB pleit voor een onderzoek dat recht doet aan alle aspecten die verbonden zijn aan ict.

Mijn inziens is er een dergelijk onderzoek: de ict-monitor. Jaarlijks wordt de Kamer op de hoogte gebracht van de resultaten opdat er een goed beeld is van de feitelijke

ontwikkelingen en eventuele consequenties voor het beleid en de financiering.

Energie- en watergebruik

Voor het bijstellen van de vergoeding voor het energie- en watergebruik wordt gebruik gemaakt van de prijsindex voor de netto materiële overheidsconsumptie. Dit is een gewogen gemiddelde van de meest uiteenlopende kostencomponenten waarmee de overheid wordt geconfronteerd, dus inclusief zaken als de ecotax en publiekrechtelijke heffingen. Ik heb geen aanleiding om, zoals VOS/ABB wel doet, te veronderstellen dat de situatie in het onderwijs fundamenteel anders is dan de situatie in andere overheidssectoren.

Rentekorting

De rentekorting maakt onderdeel van de materiële bekostiging uit en is van toepassing op financiële reserves die door scholen gekweekt worden in verband met de jaarlijkse vergoeding voor meubilair, leermiddelen en gebouwonderhoud. Een deel van de zaken betreft periodieke uitgaven waarvoor bij doelmatig beheer reserveringen door de scholen worden aangehouden. De rente die op deze wijze te verwerven is, wordt na prijscorrectie normatief gekort op de vergoeding. De VOS/ABB is van oordeel dat de werkelijke reserves kleiner zijn dan de normatieve reserves. Om de juistheid van deze bewering te onderzoeken zou in het primair onderwijs een financieel jaarverslag verplicht moeten worden. Over de voor- en nadelen hiervan wordt met de besturenorganisaties overlegd. Dat de huidige rentevoet nu, zoals de VOS/ABB aangeeft, lager ligt dan het percentage dat in het stelsel wordt aangehouden, is een kwestie van toeval. Over een langere termijn gezien zal de vijfjaarlijkse vaststelling gemiddeld tot een redelijke overeenkomst tussen norm en werkelijkheid leiden.

Tenslotte vragen de leden van de D66 fractie naar een reactie op de opmerking van de VOS/ABB dat er bij het gebouwonderhoud een tekort is bij de opbouw van de reserves van 245 miljoen. Deze opmerking van de VOS/ABB houdt verband met de reservering die scholen uit hun vergoeding aanhouden voor het doen van latere uitgaven. VOS/ABB berekent dat wanneer de vergoeding op een gegeven moment stijgt voor de bekostiging van hogere uitgaven, ook de eerder gedane reserveringen hierop dienen te worden aangepast. Om de volgende redenen is dit echter beperkt

nodig. Ten eerste is het bedrag waarvan VOS/ABB uitgaat, het uiterste geval wanneer de voorgestelde voorzieningen uit het rapport van PRC Bouwentrum en TNO Arbeid volledig zouden worden gehonoreerd. Ten tweede geldt dat voor een deel van de extra voorzieningen helemaal geen extra reserveringen nodig zijn. Dit betreft bijvoorbeeld de extra vergoeding voor de reparatie van speeltoestellen of de verkorting van de cyclustijd van het binnenschilderwerk. Geleidelijk aan kan deze cyclustijd worden ingekort. Ten derde is het zo dat voor met name de grotendeels nieuwe voorzieningen, zoals de aanleg van het brandalarm of noodverlichting, de gemeente verantwoordelijk is voor de eerste inrichting. Uit het accres zijn deze zaken te bekostigen. En tenslotte heb ik ook al een kwaliteitsimpuls gegeven in de scholenhuisvesting vorig jaar waarbij ondermeer bepaalde voorzieningen zijn genoemd die nu door de onderzoekers zijn aangedragen, zoals de buitenzonwering, waarin scholen alvast konden investeren.